

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

13-32-1/2017
Београд
ИБ

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 42638 датум 20. 11. 2017.

На основу члана 138. става 1. Устава Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 98/2006) и члана 31. става 2. Закона о Заштитнику грађана („Службени гласник Републике Србије“, бр. 79/2005 и 54/2007), у поступку контроле законитости и правилности рада Министарства унутрашњих послова покренутом по притужби Милана Думановића и Младена Трбовића, Заштитник грађана

УТВРЂУЈЕ

Министарство унутрашњих послова, Сектор унутрашње контроле незаконито и неправилно је поступило 31. децембра 2016. године на тај начин што у решењима о задржавању осумњичених, Милана Думановића и Младена Трбовића, донетим након полицијског хапшења¹, по одобрењу јавног тужиоца, нису образложени разлози за притвор, чије је постојање представљало основ за полицијско хапшење поменутих грађана.

Министарство унутрашњих послова, Сектор унутрашње контроле пропустило је да писано документује усмени налог вишег јавног тужиоца у Београду од 29. децембра 2016. године, којим је, како је у изјашњењу тог органа управе наведено, наложено хапшење поменутих грађана.

Имајући у виду утврђене недостатке у раду Министарства унутрашњих послова, Заштитник грађана, у циљу унапређења рада органа управе и унапређења заштите људских права, упућује следеће

ПРЕПОРУКЕ

I

Министарство унутрашњих послова, Сектор унутрашње контроле ће у будућем раду у решењу о задржавању осумњиченог, донетом након полицијског хапшења, по

¹ Решења Министарства унутрашњих послова, Сектора унутрашње контроле КУ број: 201/16 од 31. децембра 2016. године, донета по одобрењу јавног тужиоца, на основу члана 294. став 1. и 2, а у вези члана 291. став 1. Законика о кривичном поступку

одобрењу јавног тужиоца, образложити основе за притвор, односно навести разлоге на којима се заснива полицијско хапшење².

II

Министарство унутрашњих послова, Сектор унутрашње контроле ће у будућем раду приликом обављања полицијских послова и предузимања мера и радњи у складу са Законом о кривичном поступку, без одлагања, односно непосредно пре или непосредно након предузете радње, сачињавати службене белешке о садржини остварене комуникације са јавним тужиоцем која је представљала основ за примену полицијских овлашћења и предузимање мера и радњи које обухватају лишење слободе грађана.

III

Министарство унутрашњих послова упознаће сва овлашћена службена лица Дирекције полиције и Сектора унутрашње контроле са овим препорукама и обезбедити њихово сходно спровођење.

***

Полazeћи од утицаја законитог и правилног поступања полиције у откривању и хапшењу учинилаца кривичних дела и поступању по захтевима и налозима јавног тужиоца у предистражном поступку на остваривање и заштиту слобода и права грађана, сматрајући да ће давањем мишљења допринети превенцији кршења и унапређењу заштите слобода и права грађана кроз унапређење рада органа управе, Заштитник грађана, на основу члана 24. став 2. Закона о Заштитнику грађана, Министарству унутрашњих послова, Дирекцији полиције и Сектору унутрашње контроле, указује:

1. Потребно је допунити Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима³ на тај начин што ће се посебно уредити процедура предаје жалбе на решење о задржавању осумњиченог најдуже до 48 часова, преко полицијских органа, издавања потврде о пријему жалбе и предузимања радњи у циљу неодложне доставе жалбе задржаног лица надлежном суду.
2. Писано обавештење о правима лица задржаног у предистражном поступку, потребно је допунити на тај начин што ће у обавештење бити унета и поука о могућности предаје жалбе на решење о задржавању преко организационе јединице Министарства унутрашњих послова у којој је лице задржано.
3. Однос полиције и јавног тужилаштва у предистражном поступку потребно је унапредити кроз детаљно уређивање начина и рокова за документовање остварене усмене комуникације и издатих усмених налога.

² Правни став са седнице Кривичног одељења Врховног касационог суда одржане 04. априла 2014. године: „Образложење решења о задржавању донетог у смислу члана 294. став 1 Законика о кривичном поступку које доноси јавни тужилац, поред осталих елемената предвиђених у ставу 2, мора имати образложене и основе за притвор будући да је и полицијско хапшење из члана 291. став 1 Законика о кривичном поступку као један од основа за доношење овог решења, могуће једино „ако постоје разлози за одређивање притвора (члан 211.)“.

³ Акт Министарства унутрашњих послова 01 бр. 7989/12-10 од 10. децембра 2012. године

Министарство унутрашњих послова обавестиће Заштитника грађана о поступању по упућеним препорукама, као и мерама и активностима које је предузело у циљу унапређења свог рада у складу са упућеним мишљењем, најкасније у року од 60 дана од дана пријема овог акта, у складу са чланом 31. ставом 3. Закона о Заштитнику грађана, уз достављање релевантне документације на основу које се може утврдити да је по њима поступљено.

Р а з л о з и

Заштитник грађана примио је притужбу Владимира Тодорића, адвокат из Београда, коју је поднео у име Милана Думановића и Младена Трбовића, грађана ухапшених 31. децембра 2016. године. Притужбом се указује да су поменути грађанима повређена права гарантована правним поретком Републике Србије приликом њиховог хапшења и задржавања 31. децембра 2016. године.

У притужби је, између осталог, наведено да су именовани грађани, задржани као осумњичени за кривично дело, по одобрењу заменика Вишег јавног тужиоца у Београду у суботу 31. децембра 2016. године, а да бранилац Милана Думановића, који му је постављен по службеној дужности, до истека шесточасовног рока за жалбу, није имао коме у Вишем суду у Београду да преда жалбу на решење о задржавању донето 31. децембра 2016. године и уручено у 17,05 часова, јер су „сви отишли на дочек Нове Године укључујући и дежурног судију за претходни поступак“.

Поступајући по притужби, Заштитник грађана је у просторијама за задржавање Полицијске управе за Град Београд, 01. јануара 2017. године, обавио разговор са подносиоцима притужбе.

Милан Думановић је навео да је осумњичен за кривично дело извршено преко средстава јавног информисања, јер је у интервјуу који је дао октобра 2016. године указао на незаконито упућивање полицијских службеника на задатак 11. јула 2015. године у Републику Српску. Даље је навео да је разговарао са адвокатом који му је постављен за браниоца по службеној дужности, да му је познато да је адвокат написао жалбу на решење о задржавању, али да одлуку по жалби није примио. Милан Думановић је истакао да му је речено да ће га јавни тужилац саслушати 02. јануара 2017. године.

Младен Трбовић је напоменуо да су га полицијски службеници приликом хапшења обавестили о разлозима хапшења и да поступају на основу усменог налога, те да је он одбио добровољно да пође са њима. Истакао је да с обзиром да је ухапшен 31. децембра 2016. године није имао кога да ангажује као браниоца по сопственом избору, те да му је постављен бранилац по службеној дужности, са којим је поразговарао неколико минута.

У циљу свеобухватног сагледавања поступања полицијских службеника према подносиоцима притужбе приликом њиховог хапшења и задржавања, Заштитник грађана је покренуо поступак контроле законитости и правилности рада Министарства унутрашњих послова пре него што су искоришћена сва расположива правна средства, у складу са чланом 25. став 5. Закона о Заштитнику грађана, и актом дел. бр. 5352 од 08. фебруара 2017. године, од Министарства унутрашњих послова затражио да га у року од 15 дана обавести о полицијским овлашћењима која су у конкретном случају примењена, поучавању о правима ухапшеног, задржаног и осумњиченог лица, могућности подношења жалбе на решење о задржавању преко полицијских органа и другим

околностима у вези са предметом притужбе. Истим актом затражено је да Министарство унутрашњих послова Заштитнику грађана достави и релевантну писану документацију.

Актом бр. 02/5-300/17-4 од 08. марта 2017. године, Министарство унутрашњих послова обавестило је Заштитника грађана да су полицијски службеници Сектора унутрашње контроле извршили одговарајуће провере, а у погледу изјашњења Заштитнику грађана је, уз наведени акт, достављена копија извештаја Сектора унутрашње контроле.

У извештају Сектора унутрашње контроле 06 број 5628/С16 од 28. фебруара 2017. године наведено је да је Сектор унутрашње контроле примио захтев за прикушање потребних обавештења Вишег јавног тужилаштва у Београду од 17. новембра 2016. године са налогом да се изврше провере поводом чланака објављених на интернет порталу „Телепромтер“ под називом „Криминал у име државе: Узнемирујућа исповест полицајца из службе за тајно праћење“ од 28. августа 2016. године и „Заташкан криминал: Одбачена кривична пријава против Дијане Хркаловић због шпијунске мисије“ од 11. октобра 2016. године, као и поводом прилога емитованог на међународној телевизијској станици мреже „Ал Џазира“ сачињеног поводом обављеног разговора са полицијским службеницима Министарства унутрашњих послова, Миланом Думановићем и Младеном Трбовићем. Даље се наводи да су полицијски службеници Сектора унутрашње контроле сачинили извештај од 16. децембра 2016. године и исти са целокупном документацијом доставили поступајућем заменику Вишег јавног тужилаштва у Београду, те да су виши јавни тужилац и заменици јавног тужиоца заузели став да се у радњама полицијских службеника стичу обележја кривичног дела Одавање службене тајне из члана 369. став 2. Кривичног законика. С тим у вези, 29. децембра 2016. године Виши јавни тужилац у Београду је, како је у извештају Сектора наведено, издао усмени налог да се поменути полицијски службеници у својству извршилаца кривичног дела ухапсе, а да се, након тога, обавести дежурни заменик јавног тужиоца ради консултације око даљег поступања. Дана 31. децембра 2016. године о предузимању полицијских мера и радњи од стране полицијских службеника Сектора унутрашње контроле обавештен је дежурни заменик Вишег јавног тужилаштва у Београду, која је захтевала да буде одмах обавештена, након евентуалног хапшења лица, како би доделила КТ број за решење о задржавању до 48 часова.

У наведеном изјашњењу даље се наводи да су се полицијски службеници Сектора унутрашње контроле пре примене полицијских овлашћења јасно представили показивањем службене значке и службене легитимације; да је осумњиченом Милану Думановићу полицијски службеник испред породичне куће усмено саопштио разлог за примену полицијских овлашћења; да су осумњиченом Младену Трбовићу у стану у више наврата саопштени разлози за примену полицијских овлашћења којом приликом је сачињена потврда о уласку у стан и друге просторије, као и извештај о примењеним овлашћењима и посебан извештај о довођењу лица.

У извештају се даље наводи да су именованим лицима од стране поступајућих полицијских службеника на месту догађаја усмено саопштена права ухапшеног лица, а по довођењу у службене просторије, након што је заменик Вишег јавног тужиоца наложила да се лицима донесу решења о задржавању до 48 сати, лицима су саопштена њихова права и уручена писмена поука о правима ухапшеног, поука о правима задржаног лица, као и поука о праву осумњиченог лица. Осумњиченима је одмах омогућено да се изјасне да ли желе да ангажују адвокате, поводом чега се Младен Трбовић децидно изјаснио да не жели да ангажује адвоката, те му је од стране дежурног заменика јавног тужиоца постављен адвокат по службеној дужности, док се Милан Думановић изјаснио да жели да ангажује браниоца због чега му је омогућено да са фиксног телефона контактира адвоката или лице које ће му помоћи да ангажује адвоката. Након завршетка телефонског разговора, именовани је захтевао да му се

постави адвокат по службеној дужности, о чему је одмах обавештена дежурни заменик јавног тужиоца, која је Милану Думановићу поставила адвоката по службеној дужности.

Имајући у виду да извештај Сектора унутрашње контроле од 28. фебруара 2017. године који је достављен Заштитнику грађана није садржао потпуне одговоре на питања из акта Заштитника грађана од 08. фебруара 2017. године, Заштитник грађана је, актом бр. 11573 од 22. марта 2017. године, од Министарства унутрашњих послова затражио додатно изјашњење у вези са начином на који је задржаним лицима и њиховим браниоцима омогућено да преко органа који је донео решење о задржавању поднесу жалбу на решење, односно шта су полицијски службеници Сектора унутрашње контроле предузели да омогуће лицима задржаним 31. децембра 2016. године и њиховим браниоцима да предају жалбу на решење о задржавању у року од шест часова од достављања решења, као и обавештење о разлозима због којих доведена лица нису, без одлагања, спроведена код јавног тужиоца у складу са чланом 291. став 1. Законика о кривичном поступку. Затражени су и писани акти и документација о комуникацији поступајућег заменика јавног тужиоца и полицијских службеника у вези са хапшењем Милана Думановића и Младена Трбовића.

Министарство унутрашњих послова доставило је Заштитнику грађана извештај Сектора унутрашње контроле 06 број 5628/С16 од 04. априла 2017. године, у којем је истакнуто да су полицијски службеници Сектора унутрашње контроле, у конкретном случају, у потпуности поступили у складу са чланом 294. Законика о кривичном поступку, да су након што су Милан Думановић и Младен Трбовић доведени у службене просторије Сектора унутрашње контроле о њиховом довођењу без одлагања, као и у сваком другом предмету, телефонским путем, обавестили поступајућег заменика Вишег јавног тужилаштва у Београду која је наложила да полицијски службеници одмах саопште осумњиченим лицима да ће бити задржана, да се поводом тога донесу и уруче решења о задржавању до 48 часова, те да је приликом разговора саопштила КТ број и наложила да се осумњичени уз кривичну пријаву спроведу 02. јануара 2017. године у просторије Вишег јавног тужилаштва у Београду ради саслушања. Наведено је да је то уједно и образложење због чега доведена лица нису без одлагања спроведена јавном тужиоцу, у складу са чланом 291. став 1. Законика о кривичном поступку.

У вези са захтевом Заштитника грађана да се Министарство унутрашњих послова изјасни на који је начин задржаним лицима и њиховим браниоцима омогућено да поднесу жалбу на решење о задржавању, односно шта су полицијски службеници Сектора унутрашње контроле предузели да омогуће лицима да предају жалбу на решење о задржавању, у извештају Сектора унутрашње контроле напомиње се да о жалби одлучује судија за претходни поступак, у складу са чланом 294 став 3 Законика о кривичном поступку, а да је адвокат ангажован по службеној дужности замолио полицијске службенике да му омогуће папир и оловку како би у име осумњиченог Милана Думановића саставио жалбу на решење о задржавању, те да му је то и омогућено. Даље се наводи да бранилац након одласка из службених просторија није контактирао телефоном поступајуће полицијске службенике Сектора унутрашње контроле нити су полицијски службеници обавештени од стране поступајућег заменика јавног тужиоца да адвокат има евентуално проблеме у вези са предајом жалбе на решење о задржавању. Додаје се да осумњичени Младен Трбовић и његов бранилац ангажован по службеној дужности нису предочили поступајућим полицијским службеницима да ли ће изјављивати жалбу на решење о задржавању.

У наведеном извештају Сектора унутрашње контроле напомиње се да је осумњиченим лицима и њиховим браниоцима омогућен поверљив разговор без обзира на то што је било јасно да осумњичена лица неће бити саслушана од стране полицијских

службеника, да су поверљиви разговори трајали дуже од 30 минута, којом приликом је са лицима одржаван визуелни контакт на начин да се не чује садржај разговора.

У наведеном извештају се даље напомиње да су полицијски службеници Сектора унутрашње контроле консултације у вези свих предузетих процесних мера и радњи према осумњиченим лицима као и у вези подношења кривичне пријаве извршили са поступајућим замеником Вишег јавног тужиоца у Београду, о чему је сачињена службена белешка.

***

Чланом 18. Устава Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 98/2006) прописано је да се људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно примењују, да се Уставом јемче и као таква непосредно примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима, да се законом може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права, као и да се одредбе о људским и мањинским правима тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.

Чланом 27. став 3. Устава прописано је да свако ко је лишен слободе има право жалбе суду који је дужан да хитно одлучи о законитости лишења слободе и да нареди пуштање на слободу ако је лишење слободе било незаконито.

Чланом 36. став 2. Устава прописано је да свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу.

Чланом 18. Закона о полицији („Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2016) прописано је да полиција у предистражном и истражном поступку примењује полицијска овлашћења утврђена Закоником о кривичном поступку и поступа по налогу и захтевима јавног тужиоца и суда.

Чланом 31. истог закона прописано је да полиција обавља полицијске послове са циљем и на начин да свакоме обезбеди једнаку заштиту безбедности, права и слобода, примењујући закон и уставно начело владавине права.

Чланом 65. ставовима 4, 5 и 6 прописано је да је пре примене полицијског овлашћења полицијски службеник дужан да се увери да су испуњени сви законски услови за примену овлашћења и одговоран је за ту процену; да полицијски службеник примењује полицијска овлашћења по сопственој иницијативи, по наређењу надређеног службеника, по налогу јавног тужиоца или другог надлежног органа издатом у складу са другим посебним законом; да се кад је надређени службеник присутан, полицијска овлашћења примењују по његовом наређењу, изузев ако нема времена да се чека на то наређење и мора се без одлагања поступити по сопственој иницијативи. Приликом примене полицијских овлашћења полицијски службеник поступа у складу са законом и другим прописом и поштује стандарде постављене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, Основним принципима УН о употреби силе и ватреног оружја од стране службених лица која спроводе закон, Европским кодексом полицијске етике и другим међународним актима који се односе на Полицију. На начин утврђен законом, ако је то у датој ситуацији могуће и не би угрозило извршење полицијског задатка, лице према коме се примењује полицијско овлашћење има право да буде упознато са разлозима за то, да укаже на околности које сматра битним с тим у

вези, да буде упознато са идентитетом полицијског службеника, који се представља и легитимише, и да тражи присуство лица које ужива његово поверење.

Чланом 83. наведеног закона прописано је да без писаног налога полицијски службеник може довести лице: 1) чији идентитет треба утврдити; 2) за којим се трага; 3) које треба задржати у складу са законом;

Чланом 86. ставовима 1. и 2. Закона о полицији прописано је да ће полицијски службеник задржати лице у случају када је то другим законом прописано. Доношење решења о задржавању и поступање по жалби на донето решење врши се у складу са законом на основу којег је задржавање одређено.

Члан 226. Закона о полицији прописује да полицијски службеници овлашћени за вршење унутрашње контроле у Сектору унутрашње контроле при вршењу контроле имају сва полицијска овлашћења и, у погледу својих права и дужности, изједначени су са другим полицијским службеницима у статусу овлашћених службених лица.

Чланом 68. Законика о кривичном поступку („Службени гласник Републике Србије“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014) прописано је да окривљени има право да: 1) у најкраћем року, а увек пре првог саслушања, подробно и на језику који разуме буде обавештен о делу које му се ставља на терет, о природи и разлозима оптужбе, као и да све што изјави може да буде коришћено као доказ у поступку; 2) ништа не изјави, ускрати одговор на поједино питање, слободно изнесе своју одбрану, призна или не призна кривицу; 3) се брани сам или уз стручну помоћ браниоца у складу са одредбама овог законика; 4) његовом саслушању присуствује бранилац; 5) у најкраћем могућем року буде изведен пред суд и да му буде суђено непристрасно, правично и у разумном року; 6) непосредно пре првог саслушања прочита кривичну пријаву, записник о увиђају и налаз и мишљење вештака; 7) му се осигура довољно времена и могућности за припремање одбране; 8) разматра списе и разгледа предмете који служе као доказ; 9) прикупља доказе за своју одбрану; 10) се изјасни о свим чињеницама и доказима који га терете и да износи чињенице и доказе у своју корист, да испитује сведоке оптужбе и захтева да се, под истим условима као сведоци оптужбе, у његовом присуству испитају сведоци одбране; 11) користи правна средства и правне лекове; 12) предузима друге радње када је то одређено овим закоником. Орган поступка је дужан да пре првог саслушања окривљеног поучи о правима из става 1. тач. 2) до 4) и тачка 6) овог члана.

Чланом 69. Законика о кривичном поступку прописано је да ухапшени, поред права из члана 68. став 1. тач. 2) до 4) и тачка 6) и став 2. овог законика, има право да: 1) одмах на језику који разуме буде обавештен о разлогу хапшења; 2) пре него што буде саслушан, има са браниоцем поверљив разговор који се надзире само гледањем, а не и слушањем; 3) захтева да без одлагања о хапшењу буде обавештен неко од чланова његове породице или друго њему блиско лице, као и дипломатско-конзуларни представник државе чији је држављанин, односно представник овлашћене међународне организације јавноправног карактера, ако је у питању избеглица или лице без држављанства; 4) захтева да га без одлагања прегледа лекар кога слободно изабере, а ако он није доступан, лекар кога одреди јавни тужилац, односно суд. Лице ухапшено без одлуке суда, односно лице ухапшено на основу одлуке суда које није саслушано, мора бити без одлагања, а најкасније у року од 48 часова, предато надлежном судији за претходни поступак или ако се то не догоди, пуштено на слободу.

Чланом 211. став 1. Законика о кривичном поступку прописано је да се притвор може одредити против лица за које постоји основана сумња да је учинило кривично дело ако: 1) се крије или се не може утврдити његова истоветност или у својству оптуженог очигледно избегава да дође на главни претрес или ако постоје друге околности које указују на опасност од бекства; 2) постоје околности које указују да ће уништити,

сакрити, изменити или фалсификовати доказе или трагове кривичног дела или ако особите околности указују да ће ометати поступак утицањем на сведоке, саучеснике или прикриваче; 3) особите околности указују да ће у кратком временском периоду поновити кривично дело или довршити покушано кривично дело или учинити кривично дело којим прети; 4) је за кривично дело које му се ставља на терет прописана казна затвора преко десет година, односно казна затвора преко пет година за кривично дело са елементима насиља или му је пресудом првостепеног суда изречена казна затвора од пет година или тежа казна, а начин извршења или тежина последице кривичног дела су довели до узнемирења јавности које може угрозити несметано и правично вођење кривичног поступка.

Чланом 291. Законика о кривичном поступку прописано је да полиција може неко лице ухапсити ако постоји разлог за одређивање притвора (члан 211), али је дужна да такво лице без одлагања спроведе надлежном јавном тужиоцу. Приликом довођења, полиција ће јавном тужиоцу предати извештај о разлозима и о времену хапшења. Ухапшени мора бити поучен о правима из члана 69. став 1. овог законика.

Чланом 294. истог законика прописано је да лице ухапшено у складу са чланом 291. став 1. и чланом 292. став 1. овог законика, као и осумњиченог из члана 289. ст. 1. и 2. овог законика, јавни тужилац може изузетно задржати ради саслушања најдуже 48 часова од часа хапшења, односно одазивања на позив. О задржавању, јавни тужилац или, по његовом одобрењу, полиција одмах, а најкасније у року од два часа од када је осумњиченом саопштено да је задржан, доноси и уручује решење. У решењу морају бити наведени дело за које се осумњичени терети, основи сумње, дан и час лишења слободе или одазивања позиву, као и време почетка задржавања. Против решења о задржавању осумњичени и његов бранилац имају право жалбе у року од шест часова од достављања решења. О жалби одлучује судија за претходни поступак у року од четири часа од пријема жалбе. Жалба не задржава извршење решења. Осумњичени има права предвиђена у члану 69. став 1. овог законика. Осумњичени мора имати браниоца чим орган поступка из става 2. овог члана донесе решење о задржавању. Ако осумњичени сам, у року од четири часа, не обезбеди браниоца, јавни тужилац ће му га обезбедити по службеној дужности, по редоследу са списка адвоката који доставља надлежна адвокатска комора.

Чланом 31. став 4. Правилника о полицијским овлашћењима („Службени гласник Републике Србије”, бр. 54/2006) ближе је уређено да задржано лице има по закону право жалбе против решења о задржавању, а да полицијски службеник мора да омогући задржаном лицу остваривање права на жалбу.

Упутством о поступању према доведеним и задржаним лицима⁴ предвиђено је да су полицијски службеници организационе јединице министарства, који доводе, лишавају слободе или задржавају лице, одговорни за остваривање његових права, као и за његову безбедност, здравље и живот; да лице које се доводи, лишава слободе или задржава у складу са одредбама Закона из тачке 2. став 1. овог Упутства (задржавање на основу одредаба Закона о полицији, Законика о кривичном поступку, Закона о прекршајима и Закона о безбедности саобраћаја на путевима) има право да покрене поступак пред надлежним правосудним органима ради испитивања законитости довођења, лишења слободе или задржавања; да су полицијски службеници дужни да предузму све потребне мере и радње ради остваривања права лица које се доводи, лишава слободе или задржава; да су полицијски службеници дужни да обезбеде поштовање и

⁴ 01 бр. 7989/12-10 од 10. децембра 2012. године, које је министар унутрашњих послова донео на основу раније важећег Закона о полицији („Службени гласник Републике Србије”, бр. 101/05, 63/09 – УС и 92/11)

непосредну примену људских и мањинских права лица која се доводе, лишвају слободе или задржавају, зајамчених Уставом Републике Србије и важећим међународним прописима; да је забрањено свако ограничавање или спречавање, између осталих, и права на жалбу лица од стране полицијских службеника министарства; да лица имају право да иницијативу (молбу, жалбу) предају у затвореној коверти, што значи да полицијски службеник нема право на увид у допис (уставна одредба о тајности писама) и да је коверат примаоцу дужан да пошаље редовним поштанским саобраћајем.

Чланом 1. Европске конвенција за заштиту људских права и основних слобода⁵ државе пописнице јемче свакоме у својој надлежности права и слободе одређене у Конвенцији.

Чланом 5. став 4. Европске конвенција за заштиту људских права и основних слобода прописано је да свако ко је лишен слободе има право да покрене поступак у коме ће суд хитно испитати законитост лишења слободе и наложити пуштање на слободу ако је лишење слободе незаконито.

Чланом 13. Европске конвенција за заштиту људских права и основних слобода прописано је право на делотворан правни лек пред националним властима свакоме коме су повређена права и слободе из Конвенције, без обзира да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.

Чланом 9. Међународног пакта о грађанским и политичким правима⁶ прописано је да свако има право на слободу и личну безбедност; да нико не може бити самовољно ухапшен или притворен; да се нико се не може лишити слободе сем из разлога и у складу са поступком у закону предвиђеним; да ће свако ко је ухапшен у тренутку хапшења бити обавештен о разлозима хапшења и у најкраћем року ће му се саопштити било каква оптужба противу њега; да ће свако ко је ухапшен или затворен због кривичног дела бити у најкраћем року изведен пред судију или неког другог службеника, законом овлашћеног да врши правосудне функције, и у разумном року ће му се судити или ће бити ослобођен, те да стављање у притвор лица која очекују да им се суди не сме бити опште правило, а да се пуштање на слободу може условити јамством којим ће се осигурати присуство лица у питању на суђењу у било ком стадијуму судског поступка, као и, у случају потребе, ради извршења пресуде; да ко год је хапшењем или притварањем лишен слободе има право да уложи жалбу код суда у циљу да суд без одлагања одлучи о законитости лишења слободе и нареди његово ослобођење ако је притварање било незаконито.

Принципом 11. Принципа УН за заштиту свих лица у било којој форми лишења слободе или затварања⁷ прописано је да лице неће бити лишено слободе а да му се не пружи стварна могућност да буде одмах саслушано пред судским или другим органом.

***

У поступку контроле, Заштитник грађана је испитао законитост и правилност поступања Сектора унутрашње контроле Министарства унутрашњих послова и утврдио да решења о задржавању осумњичених, иако донета на основу одобрења поступајућег заменика јавног тужиоца, садрже недостатак, који се огледа у томе што

⁵ Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, („Службени лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 9/2003, 5/2005, 7/2005 - испр. и „Службени гласник РС - Међународни уговори“, бр. 12/2010 и 10/2015)

⁶ Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима („Службени лист СФРЈ“, бр. 7/71)

⁷ Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, A/RES/43/173, 76th plenary meeting, 9 December 1988

нису образложени основи за притвор, односно нису наведене одлучне чињенице и разлози на којима се заснива полицијско хапшење.

Заштитник грађана је става да свака одлука о лишењу слободе треба да буде образложена. Следствено томе, када полиција, у складу са чланом 291. став 1. Законика о кривичном поступку, ухапси лице за које је оцењено да постоји законски разлог за одређивање притвора и када, по одобрењу јавног тужиоца, доноси решење о задржавању осумњиченог у складу са чланом 294. Законика о кривичном поступку, решење о задржавању треба да садржи и образложен основ за одређивање притвора, пошто је полицијско хапшење једино могуће уколико постоје разлози за одређивање притвора из члана 211. Законика о кривичном поступку. Усмени налог јавног тужиоца није законом прописан разлог за одређивање притвора, те ни основ за полицијско хапшење.

У конкретном случају, у решењима о задржавању осумњичених, наведено је да је сходно члану 211. став 1. тачка 1, 2 и 3 Законика о кривичном поступку, решено као у диспозитиву, али осим позивања на одредбе члана 211. став 1, 2 и 3, нису образложени основи за притвор то јест, нису наведени разлози који указују да се Милан Думановић и Младен Трбовић крију или се не може утврдити њихова истоветност или постоје друге околности које указују на опасност од бекства; нити да постоје околности које указују да ће уништити, сакрити, изменити или фалсификовати доказе или трагове кривичног дела или особите околности указују да ће ометати поступак утицањем на сведоке, саучеснике или прикриваче; као ни особите околности које указују да ће у кратком временском периоду поновити кривично дело. Без навођења одлучних чињеница и разлога на којима се заснива полицијско хапшење, решење о задржавању осумњиченог не може се сматрати образложеним, а наведено поступање законитим и правилним.

Заштитник грађана је након спроведеног поступка утврдио да недостаје писана документација о усменом налогу вишег јавног тужиоца у Београду од 29. децембра 2016. године на који се Сектор унутрашње контроле позива, а комуникација са поступајућим замеником јавног тужиоца на дан хапшења, 31. децембра 2016. године, којом је одобрено предузимање радњи којима се поменути грађани лишавају слободе, документована је накнадно, службеном белешком 06/2 број 5628/С16 од 02. јануара 2017. године.

Сматрајући да је потребно да поступање полицијских службеника у статусу овлашћених службених лица које се базира на усменим налозима јавног тужилаштва, а обухвата лишење слободе грађана, буде благовремено документовано, Заштитник грађана је упутио препоруку да Министарство унутрашњих послова, Сектор унутрашње контроле у будућем раду приликом обављања полицијских послова и предузимања мера и радњи у складу са Законом о кривичном поступку, без одлагања, односно непосредно пре или непосредно након предузете радње, сачињава службене белешке о садржини остварене комуникације са јавним тужиоцем која је представљала основ за примену полицијских овлашћења и предузимање мера и радњи које обухватају лишење слободе грађана.

Имајући у виду овлашћења Заштитника грађана да контролише законитост и правилност рада органа управе и одсуство надлежности Заштитника грађана да контролише рад јавних тужилаштва, као самосталних правосудних органа, Заштитник грађана, поступајући по притужби Милана Думановића и Младена Трбовића, није имао уставну ни законску могућност да испита постојање материјалног услова за одређивање задржавања, односно изузетних разлога којима се руководило Више јавно тужилаштво у Београду да одложи саслушање поменутих грађана и одреди им задржавање до 48 часова од часа хапшења. У том погледу, сматрајући да би се унапређењем прописа

поступка боља заштита права грађана, Заштитник грађана је, користећи овлашћења из члана 18. став 2. Закона о Заштитнику грађана, поднео Влади и Народној скупштини Републике Србије, иницијативу за допуну члану 294. ставу 2. Законика о кривичном поступку⁸.

У погледу остваривања права на жалбу на решење о задржавању, Заштитник грађана је прихватио изјашњење Сектора унутрашње контроле да, у конкретном случају, бранилац по службеној дужности није обавестио ни полицијске службенике ни дежурног заменика јавног тужиоца да нема могућност да, у законом прописаном року од шест часова, преда надлежном суду жалбу на решење о задржавању Милана Думановића, а да се Младен Трбовић и његов бранилац по службеној дужности нису изјашњавали да ли ће подносити жалбу на решење о задржавању или не.

Међутим, Заштитник грађана сматра да је приликом примене овлашћења која обухватају лишење слободе, потребно предузети све расположиве мере и радње да лицу лишеном слободе буде омогућено да поднесе жалбу, односно да оствари право на жалбу ради судског преиспитивања законитости лишења слободе, независно од законског основа по ком је задржавање одређено, односно лице лишено слободе.

Законом о полицији прописано је да се доношење решења о задржавању и поступање по жалби на донето решење врши у складу са законом на основу којег је задржавање одређено. Законик о кривичном поступку, међутим, не прописује на који начин задржано лице подноси жалбу суду. Имајући у виду да је задржано лице у фактичкој власти полицијских органа и да нема могућност да лично преда жалбу суду, Заштитник грађана сматра да би свако задржано лице требало упознати са начином подношења жалбе на решење о задржавању, односно с тим да жалбу може предати посредством органа у чијој се власти налази, чиме би му било осигурано да оствари уставно право на жалбу и омогућена судска контрола задржавања у предистражном поступку.

У том смислу, Заштитник грађана, користећи овлашћење из члана 24. став 2. Закона о Заштитнику грађана, Министарству унутрашњих послова указује да је потребно допунити Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима на тај начин што ће се посебно уредити процедура предаје жалбе на решење о задржавању осумњиченог најдуже до 48 часова, преко полицијских органа, издавања потврде о пријему жалбе и предузимања радњи у циљу неодложне доставе жалбе задржаног лица надлежном суду. Такође је потребно допунити писано обавештење о правима лица задржаног у предистражном поступку, на тај начин што ће у обавештење бити унета и поука о могућности предаје жалбе на решење о задржавању преко организационе јединице Министарства унутрашњих послова у којој је лице задржано.

Имајући у виду да се уобичајена комуникација полиције и јавног тужиоца, посебно у предистражном поступку, одвија усмено, телефонским путем, Заштитник грађана је става да је потребно детаљно уредити процедуру и рокове документовања тако остварене комуникације и издатих усмених налога. Наведено је значајно са становишта поштовања људских права и могућности контролних органа да испитају и оцене рад полиције, као и са аспекта функционалности сарадње између јавног тужилаштва и полиције⁹.

⁸ Акт Заштитника грађана 15-32-12/17, дел.бр. 42557 од 20. новембра 2017. године

⁹ У складу са препорукама Комитета министара Савета Европе Rec (2000) 19 (The role of public prosecution in the criminal justice system), државе у којима је полиција независна од тужилаштва треба да предузму ефикасне мере којима се гарантује постојање одговарајуће и функционалне сарадње између тужилаштва и полиције.

На основу чињеница и околности утврђених у поступку контроле, Заштитник грађана утврдио је недостатке у законитости и правилности рада Министарства унутрашњих послова, Сектора унутрашње контроле на штету остваривања права грађана и, сагласно члану 31. став 2. Закона о Заштитнику грађана, упутио Министарству унутрашњих послова препоруке ради отклањања уочених недостатака у раду, као и у циљу унапређења рада органа управе и спречавања сличних пропуста у будућности.

Поред права на покретање и вођење поступка, Заштитник грађана има право да пружањем добрих услуга, посредовањем и давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности делује превентивно, у циљу унапређења рада органа јавне власти и унапређења заштите људских слобода и права (члан 24. став 2. Закона о Заштитнику грађана). На основу овлашћења и обавезе Заштитника грађана да се стара о заштити и унапређењу људских и мањинских слобода права (члан 1. став 2. Закона о Заштитнику грађана) и права да давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности делује превентивно, Заштитник грађана је упутио Министарству унутрашњих послова мишљење о радњама које је потребно предузети како би рад Министарства унутрашњих послова у том сегменту био унапређен.

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Доставити:

- копија подносиоцу притужбе
- Министарству унутрашњих послова, Сектору унутрашње контроле и Дирекцији полиције
- у списе предмета

BAKAR
INVESTIGATIVE
REPORTING
NETWORK | SERBIA